

ЗНИКЛІ ПОСЕЛЕННЯ ЛЬВІВСЬКОЇ ЗЕМЛІ РУСЬКОГО ВОЄВОДСТВА У XVI–XVIII ст. ТА СПЕЦИФІКА ЇХ ІДЕНТИФІКАЦІЇ У ФІСКАЛЬНИХ ДЖЕРЕЛАХ

На підставі аналізу фіскальних джерел (реєстрів поборового та подимного податку та люстрацій) автором проведено пошук та ідентифікацію поселень, які в результаті впливу негативних факторів (в основному, грабіжницьких нападів волохів і татар) були знищені і не відновили існування. Також на конкретних прикладах продемонстровано специфіку пошуку та ідентифікації поселень в подібному джерельному матеріалі.

Ключові слова: фіскальні джерела, зниклі поселення, історична географія.

Дослідження колонізаційних процесів (напрями та специфіка освоєння нових територій, особливості закладення поселень, етноконфесійний склад колонізаторів) неможливе без вивчення тих причин та факторів, які гальмували колонізаційних рух, сповільнювали демографічне зростання населення. У ранньомодерний період української історії до таких факторів можна віднести грабіжницькі напади кримських та буджацьких татар, масові вбивства внаслідок військових дій, а також визиск і свавілля шляхти по відношенню до селянства. Однак, якщо податковий тиск змушував селян до втечі, а відтак був ще одним стимулом до пошуку та освоєння нового місця для проживання, то військовий фактор найчастіше сповільнював колонізаційний потенціал населення. Серійні напади татар, масові випадки захоплення в ясир призводили до знелюднення цілих поселень, багато з яких вже не були відновлені.

Фіксація таких населених пунктів багато в чому можлива завдяки використанню фіскальних джерел, в першу чергу хронологічно найдавнішого їх різновиду — поборових реєстрів, які містили переліки міст і сіл, що підлягали оподаткуванню. Найранніші серед віднайдених нами зразків цих документів у Львівській землі Руського воєводства були укладені впродовж 1510–1517 рр.¹ і детально ілюстрували масштаби знищень, завданих у 1509 р. походом молдавського господаря Богдана III Сліпого (Кривого) на Галичину, а також серією татарських нападів, що відбулись невдовзі. Біля назви кожного знищеного населеного пункту у документі міститься формулювання на зразок «per Valachos

* **Богдан Смерека** — науковий співробітник Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України.

¹ Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (далі — AGAD). Archiwum Skarbu Koronnego (далі — ASK), Dział I, sygn. 20, k. 167–182v (1510 p.), 249–269v (1515 p.), 377–394 (1511 p.), 465–482v (1512 p.), 605–629v (1517 p.).

(Tartaros) funditus vastati (cremati)». Чимало з таких поселень вже не були відновлені.

Цінну інформацію про зниклі населені пункти містять також матеріали люстрацій, що з'явилися в середині XVI ст. і охоплювали, на відміну від поборових реєстрів, лише королівські домени. Розлогі нарративні блоки, подані комісарами, інколи вказують на факт та причини знелюднення поселень.

Ідентифікація та вивчення причин зникнення населених пунктів у ранньомодерний період здійснювалася дослідниками як правило принагідно, в рамках підготовки статей та монографій довідкового типу, метою яких була фіксація всіх поселень певного історико-адміністративного комплексу (в польській історіографії такими є багатотомник «Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich»²) та серія видань «Słownik historyczno-geograficzny ziem polskich w średniowieczu»³). Укладачі згаданих видань опиралися, в основ-

² Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. — Warszawa, 1880–1895. — Т. I–XIV.

³ Słownik historyczno-geograficzny Śląska : zeszyt próbny / Karol Maleczyński; Kierownictwo Badań nad Początkami Państwa Polskiego. — Warszawa, 1953; Słownik historyczno-geograficzny Ziemi Łęczyckiej i Sieradzkiej do 1400 r. : zeszyt próbny / Stanisław Zajaczkowski; Kierownictwo Badań nad Początkami Państwa Polskiego. — Warszawa, 1953; Słownik historyczno-geograficzny Księstwa Łowickiego. Cz. 2, z. 1, Antony-Maurzyce / Jan Warężak. — Wrocław, 1961; Słownik historyczno-geograficzny ziemi wieluńskiej w średniowieczu / oprac. Ryszard Rosin; Polska Akademia Nauk. Instytut Historii. — Warszawa, 1963; Słownik historyczno-geograficzny Księstwa Łowickiego. Cz. 2, z. 2, Michowice — Słupia / Jan Warężak. — Łódź-Wrocław, 1967; Słownik historyczno-geograficzny ziemi wyszogrodzkiej w średniowieczu / oprac. Adam Wolff i Anna Borkiewicz-Celińska. — Wrocław, 1971; Słownik historyczno-geograficzny ziemi chełmińskiej w średniowieczu / oprac. Krystyna Porębska; przy współpr. Maksymiliana Grzegorza; pod red. Mariana Biskupa; Polska Akademia Nauk. Instytut Historii. — Wrocław, 1971; Słownik historyczno-geograficzny województwa płockiego w średniowieczu. Zesz. 1: A-J / oprac. Anna Borkiewicz-Celińska; Polska Akademia Nauk. Instytut Historii. — Wrocław, 1980; Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu. Cz. 1 / pod red. Jerzego Wiśniewskiego. — Wrocław, 1980; Słownik historyczno-geograficzny województwa płockiego w średniowieczu. Zesz. 2: K-Mi / oprac. Anna Borkiewicz-Celińska; Polska Akademia Nauk. Instytut Historii. — Wrocław, 1981; Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego w średniowieczu. Cz. 1 / oprac. Stefan Chmielewski, Krystyna Górską-Gołąska i Jerzy Luciński; Polska Akademia Nauk. Instytut Historii. — Wrocław, 1982; Słownik historyczno-geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu / oprac. Stanisław Kuraś; Lubelskie Towarzystwo Naukowe. — Warszawa, 1983; Słownik historyczno-geograficzny Ziemi Sanockiej w średniowieczu. Cz. 1: A-I / Adam Fastnacht; do druku przygotowali: Anna Fastnacht-Stupnicka i Antoni Gąsiorowski. — Brzozów, 1991; Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu. Cz. 2: J-N / Adam Fastnacht; do dr. przygot. Anna Fastnacht-Stupnicka i Antoni Gąsiorowski. — Brzozów-Wzdów, 1998; Słownik historyczno-geograficzny województwa płockiego w średniowieczu. Zesz. 3: Ml-Św / oprac. Anna Borkiewicz-Celińska. — Warszawa, 1998; Słownik historyczno-geograficzny Wojnicza do 1800 roku / Józef Szymański. — Wojnicz, 1999; Słownik historyczno-geograficzny województwa płockiego w średniowieczu. Z. 4: Św-Ż oraz skorowidze / oprac. Anna Borkiewicz-Celińska; Polska Akademia Nauk. Instytut Historii. — Warszawa, 2000; Słownik historyczno-geograficzny

ному, на джерела актового походження. У поодиноких випадках дослідники присвячували зниклим поселенням окремі розвідки⁴, або ж акцентували на них увагу у своїх загальних історико-географічних дослідженнях⁵.

Метою цієї статті є фіксація та ідентифікація в географічному просторі усіх поселень Львівської землі Руського воєводства, які зникли в період з 1510 р. (поява першого віднайденого поборового реєстру названої адміністративної одиниці) до 1765 р. (дата проведення останньої генеральної ревізії Руського воєводства), інформацію про які зберегли фіскальні джерела (поборові та подимні реєстри, люстрації). Окрім практичного значення, стаття торкається також проблеми пошуку населених пунктів у подібному джерельному матеріалі.

Інформацію про віднайдені нами поселення подано в алфавітному порядку (за деякими винятками) і окремими блоками.

Долобовичі.

Село зафіксоване в кількох поборових реєстрах початку XVI ст. в рубриці «Comarno»⁶. Однак до складу Комарнівського ключа⁷ воно не входило, як і сусідній Долобів (Смб ЛО), також згаданий у цій рубриці, оскільки документів пізнішого періоду, де б обидва села були вказані як підпорядковані Комарному, не виявлено. Слід зауважити, що Долобів знаходиться у болотистій долині

ziemi sanockiej w średniowieczu. Cz. 3: O-Z / Adam Fastnacht; do dr. przygot. Anna Fastnacht-Stupnicka i Antoni Gąsiorowski. — Kraków, 2002; Słownik historyczno-geograficzny gminy Kije / Andrzej Dziubiński; współpr. Józef Kudasiewicz, Lech Stepkowski. — Pińczów, 2004; Słownik historyczno-geograficzny komturstwa tucholskiego w średniowieczu / Maksymilian Grzegorz. — Tuchola-Bydgoszcz, 2010; Słownik historyczno-geograficzny komturstwa świeckiego w średniowieczu / Maksymilian Grzegorz. — Bydgoszcz, 2012; Słownik historyczno-geograficzny prokuratorstwa bytowskiego komturstwa gdańskiego / malborskiego w średniowieczu / Maksymilian Grzegorz. — Bydgoszcz, 2012; Słownik historyczno-geograficzny wójtostwa lęborskiego komturstwa gdańskiego w średniowieczu / Maksymilian Grzegorz. — Bydgoszcz, 2013; Słownik historyczno-geograficzny ziemi warszawskiej w średniowieczu / oprac. Adam Wolff i Kazimierz Pacuski; Polska Akademia Nauk. Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla. — Warszawa, 2013; Słownik historyczno-geograficzny okręgu mirachowskiego komturstwa gdańskiego w średniowieczu / Maksymilian Grzegorz. — Bydgoszcz, 2014; Słownik historyczno-geograficzny okręgu puckiego komturstwa gdańskiego w średniowieczu / Maksymilian Grzegorz. — Bydgoszcz, 2014.

⁴ Dzieje Lubelszczyzny. T. VI. Osady zaginione i o zmienionych nazwach historycznego województwa lubelskiego / Za red. Stefana Wojciechowskiego, Anny Sochackiej, Tadeusza Mencela, Ryszarda Szczygiela. — Warszawa, 1987.

⁵ Крикун М. Кількість і структура поселень Брацлавського воєводства у першій половині XVII ст. // Брацлавське воєводство у XVII–XVIII ст.: статті і матеріали. — Львів, 2008. — С. 187–301; Його ж. Кількість і структура поселень Подільського воєводства у першій половині XVII ст. // Подільське воєводство у XV–XVIII ст.: статті і матеріали. — Львів, 2011. — Українознавча наукова бібліотека НТШ. Число 30. — С. 155–330.

⁶ Ibid, k. 263v (1515 p.), 477v (1512 p.), 624 (1517 p.).

⁷ Ключ — комплекс шляхетських маєтків, центр якого виконував адміністративно-господарську функцію.

Дністра, неподалік місця впадіння у нього р. Стрв'яж. Можливо, Долобовичі також розташовувались тут і орієнтовно в середині XVI ст. зникли в результаті повені, притаманної цим місцям.

Дубівці.

Село належало до володінь Яна Амора Гарновського (вказівка у джерелі «Татowczyk») та його дружини, Барбари з Генчиньських⁸. Очевидно, знаходилось воно поряд із селом Глібовичі (тепер — Великі Глібовичі, Прм ЛЮ), оскільки в поборових реєстрах їх лани⁹ (14) та об'єкти інфраструктури були обліковані разом¹⁰. Востаннє село фігурує в документі 1517 р. Разом з Глібовичами воно було осаджене вже на 24 ланах¹¹. Можливо, це село не зникло в результаті ворожого нападу чи стихійного лиха, а просто було поглинуте сусідніми Глібовичами.

Залука.

Поселення з такою назвою зафіксоване у ряді поборових реєстрів початку XVI ст., як спалене волохами і татарами¹². Зокрема, документ 1517 р. вказував на знищення тутешньої церкви та спустошення чотирьох з п'яти ланів, на яких було осаджене село¹³. Варто зазначити, що Залука була об'єктом татарських грабунків як мінімум з середини XV ст. Львівський краєзнавець Людвік Дездецький, автор низки гасел про населені пункти Галичини у «Словнику географічному» записав легенду жителів села Лагодів (Прм ЛЮ) про давнє село Залука, яке знаходилось на відстані трьох з половиною миль на північ від сучасного Лагодова. Під час одного з татарських нападів, мешканці Залуки втекли до лісу, де були вбиті татарами. В живих залишилися лише 4 родини (Макарови, Жукови, Васькові, Залуцькі), які заснували нове поселення — Прилука (тобто «при Залуці»). Пізніше село отримало свою сучасну назву Лагодів¹⁴. Перша згадка про нього датується 1440 роком¹⁵. Тобто, якщо ця легенда має реальне підґрунтя, то село Залука з'явилося задовго до своєї першої згадки у 1456 р. (див. табл. 1)

Реєстр 1578 р. зафіксував село, не зазначаючи жодної інформації про нього — очевидно, на той момент тут вже ніхто не проживав (щоправда, документ 1589 р.

⁸ *Schneider A.* Staresioło pod Lwowem // Dodatek Miesięczny do Gazety Lwowskiej: poświęcony historyi, statystyce i ekonomii krajowej. — Rok I. — T. II. — Zesz. 5. — Maj 1872. — Lwów, 1872. — S. 7.

⁹ Лан — одиниця виміру площі. В даному випадку мова йде про франконський лан, розміри якого складали 180 x 4050 ліктів або орієнтовно 24–31 га.

¹⁰ AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 20, k. 253 (1515 p.).

¹¹ Ibid, k. 609v.

¹² AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 20, k. 177 (1510 p.), 259 (1515 p.), 473v (1512 p.).

¹³ Ibid, k. 617.

¹⁴ *Lu[dwik] Dz[iedzicki].* Łahodów // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. — Warszawa, 1883. — T. 5. — S. 576.

¹⁵ Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego Bernardyńskiego we Lwowie (далі — AGZ). — Lwów, 1889. — T. 14. — S. 1. — № 3.

вказує, що поселення осаджене на 1 дворищі¹⁶). Востаннє Залука (ймовірно, вже не село, а урочище) була згадана серед маєностей Анджея та Зоф'ї Лагодовських, які у січні 1609 р. були продані львівському архієпископу Яну Замойському¹⁷.

Комарів (Коморів).

На протязі XV–XVI ст. це село, осаджене на трьох¹⁸ (за іншими даними — на шести¹⁹) ланах входило до складу Олеського ключа. У 1615 р. на ґрунтах поселення, що на той момент перебувало у дідичному володінні руського воєводи Яна Даниловича, було локовано місто, назване в честь родового герба Даниловичів, Сасовом²⁰. Місце для локації містечка було обране на перетині шляхів з Волині (через Броди) на Галич (через Бережани), а також на Львів. У новозаснованому місті була закладена римо-католицька парафія, однак рік її фундації — 1631 — викликає сумніви, оскільки ймовірний фундатор — Ян Данилович — помер у 1628 р.²¹ Після заснування містечка, топонім «Коморів» перестав бути ужитковим і не зберігся навіть у назві передмістя, яких навколо Сасова було, як мінімум, чотири (Бір, Папірня, Пісок, Софіївка)²². Ймовірно, під час локації Сасова у 1615 р. Комарів був незаселеним урочищем.

Корниличі.

Достеменно невідомо, де могло знаходитись це село, усі згадки про яке супроводжуються вказівками про спалення татарами²³. Знаємо лише, що воно перебувало у власності львівського підкоморія Петра Гербурта Одновського, якому у Львівській землі станом на 1515 р. загалом належало 16 сіл, розкиданих по території сучасних Жовківського, Кам'янка-Бузького та Пустомитівського районів Львівської області²⁴.

Костанчичі.

Невелике село (займало три чверті лану) вперше було згадане у реєстрі 1510 р. як спалене волохами²⁵. У наступних реєстрах початку XVI ст. воно й

¹⁶ AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 19, k. 870v.

¹⁷ AGZ. — Т. 10. — S. 197. — № 3103.

¹⁸ AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 17, k. 335a (1540 p.).

¹⁹ Ibid, sygn. 19, k. 251v (1564 p.).

²⁰ *Barącz S. Kronika Oleska // Towarzysz duchowieństwa katolickiego. — Tarnopol, 1864. — Т. 1. — S. 415.*

²¹ Ibid.

²² *Administrativ-Karte von den Königreichen Galizien und Lodomerien mit dem Gros-herzogthume Krakau und den herzogthümern Auschwitz, Zator und Bukowina in 60 Blättern, C.R. von Kummersberg, 1:115 000. — Wien, 1855. — Bl. 23. Umgebungen von Olesko, Podkamień, Złoczów und Założce. — Wien, 1855.*

²³ AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 20, k. 254, 469, 610v.

²⁴ *Źródła dziejowe. — Warszawa, 1902. — Т. 18. Cz. 1. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. Т. 7. Cz. 1: Ziemie ruskie. Ruś Czerwona / Wyd. A. Jabłonowski. — S. 155.*

²⁵ AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 20, k. 170v.

надалі фігурувало як «спалене дотла»²⁶. Про його точне розташування і приналежність говорити важко — село вказане в переліку власності львівських домініканців (сюди також входили села Зарудці, Зашків (обидва — Жвк ЛО), Ушковичі (Прм ЛО), Кротошин (Пст ЛО)). Насправді у цьому списку були зазначені і володіння львівських францисканців (села Чишки (Пст ЛО) і Ганачів (нині не існує))²⁷. Тому місцезнаходження Костанчич слід пов'язувати із розташуванням комплексів власності двох названих орденів — на південному сході або на півночі від Львова чи неподалік Перемишлян. Відомо також, що в 1545 р. село отримав у власність Єжи Чартковський²⁸. Вже через два роки він передав спустошені Костанчичі у довічне володіння Рогатинському повіту²⁹. Очевидно, під формулюванням «Рогатинський повіт» (*districtus Rohatinensis*) слід розуміти однойменне староство (адміністративно підпорядковане Галицькій землі), а точніше той його анклав, що знаходився в межах Львівської землі. Цей анклав станом на середину XVI ст. включав у себе села Кореличі (Прм ЛО), Янчин (тепер Іванівка, Прм ЛО), Матіїв (тепер Липівка, Ргт ІФО) і Гульків (тепер в межах с. Кореличі)³⁰.

Кростковичі.

У травні 1464 р. це поселення (також відоме під назвою Коври), разом із селами Дев'ятники і Бранці (Браничі, тепер Бринці-Церковні, Ждч ЛО) фігурувало в акті розмежування маєтностей львівського земського судді Пйотра з Бранич і (ймовірно, Франциска) Дев'ятницького. Таким чином, можна припустити, що Кростковичі знаходилися між селами Бринці-Церковні, Дев'ятники, а також Чижичі (усі села — на північному заході Жидачівського району Львівської області), неподалік якого руським воєводою Пйотром Одровонжем було укладено акт розмежування³¹.

У реєстрах початку XVI ст. село було згадане в переліку поселень Комарнівського ключа³², однак до нього не належало, оскільки перебувало занадто далеко від основного скупчення населених пунктів цього комплексу.

Кути.

Вперше село Кути було згадане у зв'язку з придбанням в січні 1463 р. у Миколая Слабоша сіл Керниця, Мавковичі, Черляни та Кути (*Cqnty*) разом з солтиствами львівським митником, дрогобицьким жупником Кшиштофом де Санкто Ромуло³³. Цікаво, що польський дослідник Ксаверій Ліске, який займався

²⁶ Ibid, k. 252v (1515 p.), 468 (1512 p.).

²⁷ Źródła dziejowe. T. 18. — Cz. 1. — S. 154.

²⁸ Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codocibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur, contexuit indicesque adiecit Theodorus Wierzbowski (далі — MRPS). — Varsovia, MCMX. — T. 4, cz. 1. — S. 423. — № 7357.

²⁹ MRPS. — T. 4, cz. 3. — S. 285. — № 22722.

³⁰ AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 19, k. 176-176v (1552 p.).

³¹ AGZ. — T. IX. — S. 93-94. — № LXVIII.

³² AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 20, k. 181 (1510 p.), 263v (1515 p.), 624 (1517 p.).

³³ AGZ. — T. IX. — S. 88-89. — № LXV.

укладанням 9-го тому «Актів гродських і земських», припускав, що під Кутами мається на увазі с. Кут в Яворівському повітовому старостві (за австрійським адміністративно-територіальним поділом)³⁴. Насправді, це село було присілком с. Тростянець³⁵ і наврядче його можна ідентифікувати зі згаданими Кутами, хоча б тому, що дібра села Тростянець входили у період Речі Посполитої до Яворівського староства. Ми ж можемо точно стверджувати, що Кути належали до Городоцького староства — населений пункт фігурував в переліку поселень цього королівського домену станом на 1473 р.³⁶ В цьому ж переліку Кути зафіксовані і в ранніх поборових реєстрах³⁷.

Навоз.

Вперше село було згадане у 1546 р., серед сіл Львівського староства, що знаходились в оренді перемишльського каштеляна Миколая Гербурта Одновського³⁸. Згідно реєстру 1552 р. у ньому проживало лише 8 кметів³⁹. Очевидно, поселення знаходилося між селами Задвір'я та Полоничі (обидва — Бск ЛО) — у грудні 1640 р. королем Владиславом IV було повідомлено львівського земського писаря Пйотра Озгу про спрямування комісарів для розмежування його діничного села Задвір'я від королівського домену Глинянської тенути⁴⁰, куди входили Борщовичі (Пст ЛО), Навоз та Полоничі⁴¹. Незадовго до проведення генеральної люстрації 1661–1665 рр. села Борщовичі та Навоз перейшли у володіння Адама Служевського⁴². Саме у цьому документі село Навоз, на 2 з половиною ланах якого мешкало (як і в 1552 р.) 8 кметів, нами було виявлене востаннє⁴³.

³⁴ Ibid. — S. 90. — № LXV.

³⁵ *Stupnicki H.* Skorowidz wszystkich miejscowości położonych w królestwie Galicyi i Lodomerji jakoteż w wielkiem księstwie Krakowskiem i księstwie Bukowińskiem, pod względem politycznej i sądowej organizacyi kraju wraz z dokładnem oznaczeniem parafii, poczt i właścicieli tabularnych, ułożony porządkiem abecadłowym, z mapą według nowego podziału. — Lwów, 1855. — S. 85; *Administrativ-Karte von den Königreichen Galizien und Lodomerien mit dem Grossherzogthume Krakau und den herzogthümern Auschwitz, Zator und Bukowina in 60 Blättern*, C.R. von Kummersberg, 1:115 000. — Wien, 1855. — Bl. 12. *Umgebungen von Belz, Rawa Ruska, Żółkiew, Niemirów und Narol.* — Wien, 1855.

³⁶ MRPS. — T. 1. — S. 53. — № 1028.

³⁷ AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 20, k. 181v (1510 p.), 478 (1512 p.), 625 (1517 p.).

³⁸ MRPS. — T. 4, cz. 3. — S. 267. — № 22410

³⁹ AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 19, k. 166v (1552 p.).

⁴⁰ Тенута, або держава, оренда (пол. *dzierżawa*, лат. *tenuta*) — територіальний комплекс, який охоплював передані під заставу шляхтичам королівські маєтності. На відміну від старост, очільники заставлених маєтностей, т. зв. державці (тенутарії), не зосереджували в своїх руках адміністративних та судових функцій, тому їх називали також несудовими або негродовими старостами.

⁴¹ AGZ. — T. 10. — S. 240. — № 4604.

⁴² *Lustracja województwa ruskiego 1661–1665.* — Wrocław, 1974. — Cz. 2: Ziemia Lwowska / Wyd. Emilia i Kazimierz Arłamowscy. — S. 163.

⁴³ *Lustracja województwa ruskiego...* — S. 164.

Середній Став.

Село Середній Став було осаджене за 10 років до генеральної люстрації Руського воєводства 1570 р. з ініціативи кам'янецького старости, краківського каштеляна Спитка Йордана, який помер незадовго перед ревізією. На момент приїзду комісарів тут проживало 12 осіб⁴⁴. Однак до вказівки про дату локації села потрібно ставитись із застереженням, оскільки вперше подібний топонім фігурував у попередній люстрації 1565 р. в якості означення ставкової водойми (ориг. *Sredni staw*). Біля ставка на той момент знаходився невеликий млин (в якому «почали молоти минулої весни»), однак ще не було людських жител. Люстратори зазначали, що урочище добре підходить для осадження нового села, оскільки тут викорчуваний ліс (*dąbrowa nikczemna*)⁴⁵.

Село Середній Став зникло у середині XVII ст. — люстратори у 1662 році вже не писали про нього. Востаннє село було згадане у 1649 р. — тоді його жителі заявили про те, що у зв'язку із спустошеннями, спричиненими навалом козацько-татарського війська, вони можуть заплатити лише 40 грош чиншу. Невідомо чому, однак селяни вказували, що у Середньому Ставі «млина не було ніколи»⁴⁶. Так чи інакше, але факт відсутності яких-небудь господарських об'єктів ймовірніше за все і призвів до занепаду села.

Стогинь.

Засноване на початку XVI ст. (*in nova radice* за реєстрами 1510, 1512 та 1515 рр.⁴⁷), село Стогинь вперше було згадане під час поділу маєтностей Пйотра Сенінського, проведеного після його смерті, в 1511 р. Власницею села стала старша донька Пйотра, Анна а згодом і її чоловік, Фридерик (Фридруш) Гербурт. У володіння подружжя перейшло також згадане вище село Комарів⁴⁸.

У 1557 р. було проведено новий поділ маєтків, цього разу між дітьми доньок Пйотра Сенінського. Стогинь і Комарів дісталася нащадкам сестри Анни Гербуртівни, Ядвіги⁴⁹. Востаннє село Стогинь було згадане у 1627 р. Цього року власник Олеського ключа, руський воєвода Ян Данилович задля покращення фінансового стану костелу в Олеську змусив жителів села Стогинь сплачувати десятину⁵⁰.

Шанів.

Село було вперше згадане у 1464 р. в контексті поділу маєтностей між братами Станіславом і Яном Давидовськими, разом із селами Давидів та Чере-

⁴⁴ Жерела до історії України-Руси / Під ред. М. Грушевського. — Львів, 1903. — Т. 7. — С. 273.

⁴⁵ Жерела до історії України-Руси / Під ред. М. Грушевського. — Львів, 1900. — Т. 3. — С. 330.

⁴⁶ Жерела до історії України-Руси / Під ред. С. Томашівського. — Львів, 1901. — Т. 5. — С. 250.

⁴⁷ AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 20, k. 174v (1510 p.), 256v (1515 p.), 472 (1512 p.).

⁴⁸ *Barącz S. Kronika Oleska...* — S. 403–404.

⁴⁹ *Ibid.* — S. 408.

⁵⁰ *Ibid.* — S. 420.

пин⁵¹ (Пст ЛО). Воно було осаджене на п'яти ланах, три з яких були не оселеними, що було зумовлено татарськими нападами⁵². Очевидно, село знаходилося неподалік від Львова, оскільки у переліку населених пунктів воно згадувалося одразу після поселень у власності львівських райців (рубрика «*Consulium*»).

Щученоси.

Існують різні гіпотези щодо того, який саме населений пункт в документах XV–XVI ст. фігурував під назвою Щученоси (*Szczuczenosi*, *Czuczenosy*). Твердження в «Словнику географічному» про те, що це давня назва с. Керниця⁵³ (Грд ЛО), мабуть помилкове (подібним чином, на село Керницю, вказував і Пшемислав Домбковський⁵⁴), оскільки в поборовому реєстрі 1515 р. Керниця (*Krnycza*) і Щученоси (*Szczuczenoszy*) подані окремо⁵⁵. Припущення Ксаверія Ліске, що під згаданим у привілеї Казимира Ягеллончика від 15 квітня 1492 р. поселенням Щученоси йшлося про село Чуперносів (Прм ЛО), також мало-ймовірне⁵⁶. Надання Ягеллончика Дерславові Вільчку (дідичу Великого Любена) стосувалося гребель у селах Мавковичі та Черляни, тож можна припустити, що й Щученоси з греблею розташовувалися неподалік названих поселень, на ріці Верещиця.

Поселення Золочівського та інших ключів на сході Львівської землі.

У комплексі шляхетських володінь з центром у Золочеві, де, за даними Бартоша Папроцького, знаходилося 70 поселень⁵⁷, було кілька населених пунктів, згадки про які містять лише окремі зразки поборових реєстрів XVI ст. Мова йде про місто Адріанопіль на 4 ланах⁵⁸, а також села Дмитровичі (1 лан)⁵⁹, Мирославичі (3 лани)⁶⁰, Московичі (2 лани)⁶¹, Новоставці (1 лан)⁶², Рудоловичі⁶³, Творимирка⁶⁴, Хвалибоги (1,5 лани)⁶⁵ та Чеховичі⁶⁶.

⁵¹ AGZ. — Т. II. — S. 179. — № С.

⁵² AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 20, k. 620 (1517 p.).

⁵³ [Anonim]. *Kiernica // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich.* — Warszawa, 1883. — Т. 4. — S. 45.

⁵⁴ *Dąbkowski P.* Podział administracyjny województwa ruskiego w XV wieku. — Lwów, 1924. — S. 15.

⁵⁵ *Źródła dziejowe...* — Т. 18. — Cz. 1. — S. 163.

⁵⁶ AGZ. — Т. 9. — S. 138. — № CI.

⁵⁷ *Paprocki B.* *Herby rycerstwa polskiego.* — Kraków, 1858. — S. 386.

⁵⁸ AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 18, k. 207 (1563 p.).

⁵⁹ *Ibid*, sygn. 19, k. 331v (1565 p.), 408 (1567 p.), 501v (1577 p.).

⁶⁰ *Ibid*, sygn. 18, k. 208v (1563 p.); sygn. 19, k. 262 (1564 p.), 331v (1565 p.), 408 (1567 p.), 501v (1577 p.).

⁶¹ *Ibid*, sygn. 19, k. 331v (1565 p.), 408 (1567 p.), 502 (1577 p.).

⁶² *Ibid*, sygn. 18, k. 208v (1563 p.); sygn. 19, k. 262 (1564 p.), 332 (1565 p.), 408v (1567 p.), 502 (1577 p.).

⁶³ *Ibid*, sygn. 19, k. 408v (1567 p.).

⁶⁴ *Ibid*, k. 409 (1567 p.), 502v (1577 p.).

Про точне розташування окремих поселень ми можемо лише припускати. Зокрема, у реєстрі 1567 р. в переліку об'єктів інфраструктури села Хвалибоги зазначено *Taberna Miendzigorą*⁶⁷. Можливо, села Хвалибоги і Межигори (тепер Брд ЛО) знаходились поруч.

У XVII ст. згадки про вищевказані поселення у фіскальних документах нами знайдено не було. Актові джерела фіксують лише місто Адріанопіль. Зокрема відомо, що в результаті татарського походу 1626 р. місто майже повністю було спустошене⁶⁸. Можливо, Адріанопіль остаточно занепав саме після цього нападу, або ж був локований заново як Маркопіль (в честь власника, Марка Собеського)⁶⁹.

Ряд подимних реєстрів початку XVIII ст. містить згадку про одне з вказаних вище сіл — Творимирку⁷⁰. Також в цих документах серед поселень Золочівського ключа зафіксовано село Ритвяни⁷¹. У складі цього комплексу (в якості містечка) воно перебувало ще з кінця XVI ст., коли маєтність перейшла у власність Марка Собеського⁷². На думку польської дослідниці Луції Харевічової, Ритвяни знаходились у Сандомирському воєводстві⁷³. Насправді поселення було розташоване неподалік села Межигори (тепер Брд ЛО)⁷⁴. Ймовірно, така прив'язка дослідницею топоніму «Ритвяни» пояснюється тим, що саме в Сандомирському воєводстві знаходилось містечко з аналогічною назвою. Сандомирські Ритвяни були одним з перших земельних надбань родини Зборовських, власників Золочівського комплексу в середині XVI ст.⁷⁵

⁶⁵ Ibid, sygn. 18, k. 208 (1563 p.); sygn. 19, k. 261v (1564 p.), 331 (1565 p.), 407v (1567 p.), 501 (1577 p.).

⁶⁶ Ibid, sygn. 19, k. 407 (1567 p.).

⁶⁷ Ibid, k. 407 v.

⁶⁸ Wykaz osad ziemi lwowskiej spustoszonych przez Tatarów w r. 1626 w świetle juramentów złożonych w Sądzie Grodzkim Lwowskim // *Horn M. Skutki ekonomiczne najazdów tatarskich z lat 1605–1633 na Ruś Czerwona*. — Wrocław–Warszawa–Kraków, 1964. — S. 182. Маврицій Горн посилається на наступний документ: ЦДІАУЛ, ф. 9, оп. 1, спр. 377, с. 1068.

⁶⁹ Вперше про це містечко згадує реєстр чопового податку Львівської землі 1630 р. (Див.: *Horn M. Skutki ekonomiczne najazdów tatarskich...* — S. 153).

⁷⁰ Центральний державний історичний архів України у Львові (далі — ЦДІАУЛ), ф. 9, оп. 1, спр. 615, с. 1278; Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України. Відділ рукописів (далі — ЛННБУ. ВР), ф. 4, оп. 1, спр. 1042, арк. 13зв.

⁷¹ ЦДІАУЛ, ф. 9, оп. 1, спр. 615, с. 1275; ЛННБУ. ВР, ф. 4, оп. 1, спр. 1042, арк. 12.

⁷² ЦДІАУЛ, ф. 3, оп. 1, спр. 10, с. 555; ф. 9, оп. 1, спр. 353, с. 1820.

⁷³ *Charewiczowa L. Dzieje miasta Złoczowa / Lucja Charewiczowa*. — Złoczów, 1929. — S. 27.

⁷⁴ За даними Людвіка Дзедзіцького, Ритвяни (Ретвяни) знаходились неподалік церкви Вознесіння с. Межигори. Село було спалене татарами (Див.: *Lu[dwik] Dz[iedzickij]. Markopol // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*. — Warszawa, 1885. — Т. 6. — S. 125).

⁷⁵ Ще в 1393 р. його придбав познанський єпископ Войцех Яструбець (саме так, в честь герба, іменувалися представники родини Зборовських, до того як набули Зборів)

Кілька зниклих поселень на сході Львівської землі входили до складу інших великих шляхетських комплексів з центрами в Залізцях та Куропатниках. Зокрема, до Залізцівського ключа належало село Банюнин⁷⁶. Вперше село було згадане при поділі маєтків Пйотра Сенінського, що відбувся по його смерті в п'ятницю після дня святого Бартоломея (25 серпня) 1511 р. Поселення комплексу (куди, окрім Банюнина, входили Залізці (тепер смт, Збр ТО), Чистопади (Збр ТО), Ремезівці (Злч ЛЮ), Городище, Білоголови, Тростянець (усі — Збр ТО)) перейшли у спадок доньці Ядвізі, а разом з нею — її чоловіку, львівському каштеляну Марціну Каменецькому⁷⁷. Востаннє Банюнин згаданий в поборовому реєстрі 1564 р. — вказано, що село осаджене на півтора ланах⁷⁸. Ймовірно, як і більшість поселень комплексу, воно було розташоване на території сучасного Зборівського району Тернопільської області.

Не згадувалося при поділі маєтків Пйотра Сенінського село Петрашівці. Однак, на його підпорядкування Залізцям вказують два документи — реєстри 1564⁷⁹ та 1577⁸⁰ р. Документ 1564 р. фіксував, що село осаджене на 1 лані.

Кілька реєстрів згадують про село Перецько у Куропатницькому ключі. Поселення було доволі значним (4 лани⁸¹) — станом на 1552 р. тут жило 34 кметі, а також була своя церква⁸².

Серед населених пунктів у східній частині Львівської землі (без конкретної прив'язки до адміністративного центру) у фіскальних матеріалах XVI ст. згадуються села Возники та Мусієвичі. Інформація про поселення у джерелах надзвичайно обмежена — знаємо лише, що станом на 1564 р. Возники були осаджені на половині лану, а Мусієвичі — на цілому лані⁸³.

Спірні моменти ідентифікації поселень.

У процесі виявлення та ідентифікації зниклих поселень ми зіткнулися з певними труднощами, прямо пов'язаними із специфікою фіскальних джерел. В першу чергу, це стосується встановлення місцеположення населеного пункту, з огляду на його приналежність. Особливість поборових реєстрів першої половини XVI ст. у тому, що за ними найчастіше неможливо встановити власника

(Див.: *Pamiętniki o Samuelu Zborowskim. Zebrane z współczesnych dzieł i rękopismów biblioteki kórnickiej przez L[ucjana] S[iemieńskiego]*. — Poznań, 1844. — S. III).

⁷⁶ Село з аналогічною назвою розташоване на північному сході від Львова вздовж дороги на Буськ (тепер КБз ЛЮ). Початково перебуваючи у володінні дрібної шляхти, у кінці XVI ст. воно стало власністю Миколая Гербурта, а у XVII ст. опинилося в числі маєтностей Собеських (Див.: *AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 19, k. 181 v; sygn. 145, k. 6; ЦДДАУЛ, ф. 9, оп. 1, спр. 615, с. 1255; Źródła dziejowe. T. 18. — Cz. 1. — S. 71*).

⁷⁷ *Barącz S. Założce*. — Poznań, 1889. — S. 3; *Barącz S. Kronika Oleska...* — S. 402–403.

⁷⁸ *AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 19, k. 252 v*.

⁷⁹ *Ibid, k. 252 v*.

⁸⁰ *Ibid, k. 503 v*.

⁸¹ *Ibid, sygn. 18, k. 206 (1563 p.)*.

⁸² *Ibid, sygn. 19, k. 176 v*.

⁸³ *Ibid, k. 251 v*.

того чи іншого поселення. Структура цих документів у вказаний період була побудована таким чином, що над переліками міст і сіл, що входили у великі комплекси власності подавалися імена (*Fredrvsz*), прізвища (*Tarlo*) чи уряди їх володільців (*Consulum*), або ж центри ключів чи волостей (*Gologory*). Однак не всі поселення, зазначені під тим чи іншим формулюванням, мали до нього відношення (структура опублікованого Александром Яблоновським поборового реєстру 1515 р. у першій частині 18 тому «Історичних джерел» може скласти протилежне враження).

Таким чином, згадане під заголовком «Comarno», тобто серед поселень Комарнівського ключа, село Корлежичі (*Korlężicze*), найімовірніше є селом Корелічі (тепер Прм ЛО). Це поселення насправді належало до Рогатинського староства⁸⁴ Галицької землі, щоправда підлягало фіскальним ревізіям разом із поселеннями Львівської землі.

Подібним чином, село Голбині (*Holbienie*), зафіксоване у поборовому реєстрі 1552 р. в переліку поселень Городоцького повіту⁸⁵ не було адміністративно підпорядковане городоцькому замку. Очевидно, вміщене воно було тут, оскільки належало на той момент Марціну Гербурту. Володіння представників цієї родини у Львівській землі були розташовані в основному у західній її частині, де й знаходився Городоцький повіт. Однак, кілька поселень були розташовані поза повітом: Дідилів, Соколів (обидва — КБЗ ЛО) і згадані Голбині. Перші два села знаходилися на захід від Буська, тож можна припустити, що поруч були і Голбині. На нашу думку, мова йде про село Убині (КБЗ ЛО).

Наступна особливість фіскальних джерел у тому, що окремі населені пункти могли бути згадані в одному документі кілька разів. Часто повтори були свідомими, хоча б тому що поселення могло перебувати у руках кількох власників. Наприклад, містечко Берездівці (Мкл ЛО) згадане у реєстрі 1578 р. сім разів⁸⁶. Однак, є випадки, коли підтвердити, що населений пункт був зазначений повторно, практично неможливо. У поборовому реєстрі 1552 р., в переліку дідичних та орендованих володінь сандомирського хорунжого Павела Тарла серед сіл, які згодом оформилися у Дроговизьке староство (Дроговиж, Надітичі, Розвадів, Устя) згадане також село Поріччя⁸⁷. Назва села спонукає до думки, що знаходилося воно, найімовірніше, на березі Дністра, неподалік інших поселень у власності шляхтича. Однак, потрібно мати на увазі, що топонім Поріччя був доволі поширеним у Львівській землі — таку ж назву на цій території мали ще три села. Усі вони були розташовані на березі ріки Верещиця. Одне, на південь від Янова, перебувало у власності львівського архієпископа (Явр ЛО), друге (на південь від Городка) — знаходилось в оренді подільського воєводи Миколая Мелецького, третє (зараз Поріччя-Задвірне, Грд ЛО) — у власності дрібного шляхтича Борецького⁸⁸. Таким чином, можна припустити, що Павел Тарло міг

⁸⁴ Ibid, k. 176.

⁸⁵ Ibid, k. 187.

⁸⁶ Źródła dziejowe. T. 18. — Cz. 1. — S. 63, 66, 69 (згадано двічі), 70 (згадано двічі), 71.

⁸⁷ AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 19, k. 171.

⁸⁸ Ibid, k. 169v, 187v, 188v.

володіти частиною одного з трьох названих вище сіл, а не окремим селом, яке більше в жодних переліках поселень Дроговизького староства не зустрічається.

Нарешті, велику роль відіграє безпосередня фіксація назви поселення у документі. Відсутність чітких правил правопису у ранньомодерній польській мові і практика записування топонімів з огляду на усну традицію інколи спотворювали назву в такій мірі, що це призводило до неможливості вірного її потрактування. Так, зокрема, у реєстрах першої половини XVI ст. присутня назва *Susternyeszow*. Ймовірно, під цією назвою слід розуміти село Чуперносів (Прм ЛО).

У процесі пошуку зниклих поселень у фіскальних джерелах потрібно мати на увазі, що використання виключно цієї категорії джерел буде не повним і не дасть змоги уявити весь масштаб знищень на тій чи іншій досліджуваній території. У нашому випадку, вдалося виявити загалом 45 поселень, про які з різною долею ймовірності можна стверджувати, що вони зникли з XVI по XVIII ст. З цього переліку лише 28 було зафіксовано у фіскальних джерелах. Та все ж, саме цей різновид джерел дає змогу з'ясувати причини спустошення поселень, до того ж згадки про населені пункти у подібних документах полегшують їх ідентифікацію в просторі.

Якщо ж порівняти коефіцієнт відношення зниклих сіл до загальної їх кількості у Львівській землі з аналогічними коефіцієнтами в інших адміністративних одиницях Речі Посполитої, помітимо, що його значення (5,38% — 45 з 837 поселень) доволі низьке. Для Перемишльської землі він складає 7,89% (61 з 773 поселень)⁸⁹, для Сяноцької — 6,1%⁹⁰, для Жидачівського повіту — 15,15% (20 із 132 поселень)⁹¹. Для прикордонних Подільського і Брацлавського воєводств, жителі яких одними з перших відчували на собі удар татарських набігів, цей показник складав 24,55% (277 з 1128 поселень)⁹² і 34,57% (308 з 891)⁹³ відповідно. Тут, щоправда, слід мати на увазі, що у випадку Львівської землі низький коефіцієнт наврядче слід ототожнювати з масивністю ворожих ударів, адже це була не єдина причина знелюднення поселень. Ймовірніше за все, причина малого числа зниклих сіл криється у тому, що жителі спустошених сіл найчастіше поверталися до своїх домівок і відновлювали їх. Так, за підрахун-

⁸⁹ *Makarski W.* Nazwy miejscowości dawnej ziemi przemyskiej / Władysław Makarski. — Lublin, 1999.

⁹⁰ *Fastnacht A.* Osadnictwo ziemi sanockiej w latach 1340–1650 / Adam Fastnacht. — Wrocław, 1962. — S. 272.

⁹¹ *Капраль М.* Жидачівський повіт Львівської землі в XVI столітті (за матеріалами поборових реєстрів) / Мирон Капраль // Збірник наукових праць на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя / редкол.: І. Гирич [та ін.]. — Київ–Львів, 2004 — Т. 1 — С. 564.

⁹² *Крикун М.* Кількість і структура поселень Подільського воєводства у першій половині XVII ст. / Микола Крикун // Подільське воєводство у XV–XVIII ст.: статті і матеріали. — Львів, 2011. — Українознавча наукова бібліотека НТШ. Число 30. — С. 166–167.

⁹³ *Крикун М.* Кількість і структура поселень Брацлавського воєводства у першій половині XVII ст. ... — С. 195–196.

ками польського дослідника Мавриція Горна, воєнні лихоліття XVII ст. не спричинили до ліквідації сільських поселень у Руському та Белзькому воєводствах, а число міст навіть зросло⁹⁴.

Висновки.

Таким чином, можна констатувати, що факти зникнення поселень у Львівській землі Руського воєводства були найчастіше пов'язані з татарськими нападами. В окремих випадках, населені пункти зникали в результаті стихійних лих (Долобовичі), або адміністративного «злиття» (Дубівці). За статусом практично всі зниклі поселення були селами, лише одне — Адріянопіль — було містом на момент спустошення, щоправда дуже малим (4 лани). Основний масив населених пунктів, які вже ніколи не були осаджені знову, зникає з переліків фіскальних документів в середині XVI ст. Декілька з них, ймовірно, стали незаселеними урочищами на межі XVI і XVII ст. (Залука, Коморів). Лише в кількох випадках ми можемо констатувати факт зникнення населеного пункту у XVII ст. Мова йде про поселення Адріянопіль, Залука, Навоз, Стогинь та Середній Став. Зокрема, останній був спустошений внаслідок походу Богдана Хмельницького на Галичину 1648 р. Два села (Ритвяни і Творимирка) згадані в джерелах XVIII ст.

Низький коефіцієнт зниклих сіл (5,38%) у Львівській землі у порівнянні з коефіцієнтами в інших адміністративних одиницях сходу Речі Посполитої, що найбільше потерпали від ворожих набігів, наврядче пов'язаний з невеликими масштабами знищень. На нашу думку, мале число зниклих сіл можна пояснити частою практикою повернення мешканців, що вижили, на старе місце проживання і відновлення власних домівок.

Якщо ж оцінювати фіскальні джерела, як матеріал для пошуку зниклих поселень, то слід вказати на ряд їх переваг та недоліків. Поборові реєстри та люстрації укладалися, хоч і не завжди регулярно, однак доволі часто, що дозволяє аналізувати динаміку появи та зникнення населених пунктів на різних хронологічних етапах. Фіскальні джерела практично завжди містили вказівку на факт та причину знелюднення поселення. Те саме стосується і вказівки про власника чи адміністративне підпорядкування населеного пункту, а відтак — його місцеположення, що дозволяє ідентифікувати поселення в просторі. Однак, в ранніх зразках поборових реєстрів вказівки про володільців та про підпорядкування іншому населеному пункту мають дуже узагальнений характер (стосуються лише найбільших комплексів) і можуть дезорієнтувати дослідника. Інші недоліки подібних джерел — практика повторної фіксації населеного пункту в одному документі (якщо він належав кільком особам) та записування назви поселення на основі усної місцевої традиції. Власне тому, задля уникнення невірних трактувань (до яких інколи могли допускатися і фахівці у власних наукових коментарях), аналіз фіскальних джерел повинен супровод-

⁹⁴ *Horn M. Skutki ekonomiczne najazdów tatarskich z lat 1605–1633 na Rusi Czerwonej / Maurycy Horn. — Wrocław–Warszawa–Kraków, 1964. — S. 208.*

жуватися використанням цілісного комплексу актових, картографічних та довідкових матеріалів.

DISSAPEARED SETTLEMENTS IN L'VIV LAND OF RUS' VOIVODSHIP IN XVI–XVIII CENTURIES AND SPECIFIC OF ITS IDENTIFICATION IN FISCAL SOURCES

Bohdan Smereka (Researcher of the Mykhailo Hrushevsky Institute of Ukrainian Archeography and Source Studies — Lviv branch, smereka.bohdan@yahoo.com)

On the basis of fiscal sources (tax registers and lustrations), author conducted the search and identification of settlements that were destroyed as a result of negative factors (mainly extortionate attacks of Vlachs and Tatars) and have not been restored. Also, demonstrate the specificity of search and identification of settlements in similar source material on examples.

Keywords: *fiscal sources, disappeared settlement, historical geography.*

ДОДАТКИ

Таблиця 1.

Зниклі поселення Львівської землі

№	Назва	Оригінальна назва	Рік	Джерело	Місцезнаходження
1	2	3	4	5	6
1	Адріянопіль	Andropolie, Andrinopolie	1554	Szczygieł, s. 265	знаходилося в Золочівському ключі (точне місцезнаходження невідоме)
2	Банюнин	Baniny, Banŷnŷ, Baniunyn	1511	Barącz. Założce. S. 3	знаходилося в Залізцівському ключі (ймовірно, Збр ТО)
3	Венцеславичі	Vienczlawicze	1546	MRPS 4.3 s. 335 № 23439	знаходилося поряд з с. Білка (тепер Верхня Білка, Пст ЛО)
4	Візники	Vossnŷkŷ, Voznŷkŷ	1563	AGAD. ASK Dz. I, sygn. 18, k. 198v	місцезнаходження невідоме
5	Воля Красівська	Vola Krasowska	1552	AGAD. ASK Dz. I, sygn. 19, k. 167	знаходилося неподалік с. Красів (Мкл ЛО)
6	Воля Новоставська	Wola Nowostawska	1559	AGZ X s. 79 № 1188	знаходилося на південь від м. Кам'янка-Бузька (КБз ЛО)
7	Воля Честинська	Wola Czestyńska	1559	AGZ X s. 79 № 1188	знаходилося поряд із селом Честині (КБз ЛО)

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6
8	Голенчичі	Golenczicze	1546	MRPS 4.3 s. 335 № 23443	знаходилося поряд з с. Білка (тепер Верхня Білка, Пст ЛО)
9	Дмитровичі	Dymytrowice, Dmitrkowicze	1565	AGAD. ASK Dz. I, sygn. 19, k. 331v	знаходилося в Золочівському ключі (точне місцезнаходження невідоме)
10	Долобовичі	Dolobowycze, Dolobowicze, Dolubowycze	1515	AGAD. ASK Dz. I, sygn. 20, k. 263v	знаходилося неподалік с. Рудки (тепер місто, Смб ЛО)
11	Дубівці	Dabowcze	1510	AGAD. ASK Dz. I, sygn. 20, k. 170v	знаходилося біля с. Глібовичі (тепер Великі Глібовичі, Прм ЛО)
12	Залука	Zaluka, Zaluca	1456	AGZ XIV s. 493 № 3673	знаходилося на північ від села Лагодів (Прм ЛО)
13	Зборатичі	Sboraythicze	1404	AGZ II s. 51 № XXXI	знаходилося поряд із с. Дунаїв (Прм ЛО) неподалік р. Золота Липа
14	Здутин	Zdutyń	1424	AGZ II s. 71-72 № XLIII	знаходилося поряд із с. Рекшин (Брж ТО)
15	Ільгишів	Elgyschow	1464	AGZ VII s. 105 № LV	місцезнаходження невідоме
16	Коморів	Komorow, Komarów	1452	AGZ XIV s. 350 № 2696	знаходилося на місці закладення міста Сасів (тепер село, Злч ЛО)
17	Конколовичі	Kąkolowice	1427	Dąbkowski, s. 14	знаходилося неподалік с. Литовка (Грд ЛО)
18	Корч	Karcz	1427	AGZ II s. 82 № XLIX	знаходилося неподалік с. Вербіж (Мкл ЛО)
19	Костанчичі	Costanczysze, Kostanczicze	1510	AGAD. ASK Dz. I, sygn. 20, k. 170v	точне місцезнаходження невідоме (ймовірно, Прм ЛО)
20	Кростковичі (Коври)	Chrostkowicze (Krostkowicze) alias Cowry	1442	AGZ XIV s. 42 № 344	знаходилося поряд із селами Чижичі та Дев'ятники (Ждч ЛО)
21	Кути	Cańthy, Kąty	1463	AGZ IX s. 89 № LXV	знаходилося в Городоцькому старостві, ймовірно, неподалік с. Керниця (Грд ЛО)
22	Лагодичі	Lahodzycze	1488	AGZ IX s. 131-132 № XCVII	знаходилося між селами Жуличі, Почапи та Хильчиці (усі — Злч ЛО)
23	Мирославичі	Mirowslawce, Mirowslawicze	1563	AGAD. ASK Dz. I, sygn. 18, k. 208v	знаходилося в Золочівському ключі (точне місцезнаходження невідоме)

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6
24	Монастир	Manaster	1559	AGZ X s. 79 № 1187	знаходилося поряд із с. Тадані (КБз ЛО)
25	Московичі	Moskowice, Maskowcze	1565	AGAD. ASK Dz. I, sygn. 19, k. 331v	знаходилося в Золочівському ключі (точне місцезнаходження невідоме)
26	Мусієвичі	Musiowcze	1563	AGAD. ASK Dz. I, sygn. 18, k. 199	місцезнаходження невідоме
27	Навоз	Nawoz	1546	MRPS 4.3 s. 335 № 23443	знаходилося поряд із селами Задвір'я, Полоничі (обидва — Бск ЛО) і Борщовичі (Пст ЛО)
28	Нисмениця	Nysmyennycze	1463	AGZ VI s. 79-80 № LI	ймовірно, знаходилося між с. Винники (тепер в межах м. Жовква) і Глинсько (Жвк ЛО)
29	Новоставці	Nowostawce, Nouostawcze	1563	AGAD. ASK Dz. I, sygn. 18, k. 208v	знаходилося в Золочівському ключі (точне місцезнаходження невідоме)
30	Освиця	Woschuize, Oschwicza, Oszwyce	1393	AGZ III s. 106 № LVI	знаходилося між селами Зубра (тепер Пст ЛО) і Бондарівка (тепер в межах Львова)
31	Острожани	Ostroschani, Ostrozany	1440	AGZ XIV s. 1 № 1	знаходилося поряд із с. Юськовичі (тепер — Йосипівка, Бск ЛО)
32	Петрашівці	Pietraszowce	1552	AGAD. ASK Dz. I, sygn. 19, k. 173v	знаходилося в Залізцівському ключі (ймовірно, Збр ТО)
33	Перемсько	Przemsko, Perensko	1552	AGAD. ASK Dz. I, sygn. 19, k. 176v	знаходилося в Куропатницькому ключі (точне місцезнаходження невідоме)
34	Погонів	Pochonow	1385	AGZ II s. 20 № XII	знаходилося поряд із с. Германів (тепер — Тарасівка, Пст ЛО)
35	Ритвяни	Rytwiany, Retwiany	Кін. XVI ст.	Charewiczowa, s. 27	знаходилося поряд з с. Межигори (Брд ЛО)
36	Рудоловичі	Rudolowycze	1567	AGAD. ASK Dz. I, sygn. 19, k. 408v.	знаходилося в Золочівському ключі (точне місцезнаходження невідоме)

1	2	3	4	5	6
37	Середній Став	Sredni Staw	1570	Жерела Т. 7 с. 273	знаходилося в Кам'янецькому старостві, ймовірно, неподалік с. Желдець (КБз ЛЮ)
38	Стогинь	Stohyń	1510	AGAD. ASK Dz. I, sygn. 20, k. 174v	знаходилося між селами Висоцько, Кадлубиська (тепер Лучківці) і Чехи (тепер Лугове; усі села — Брд ЛЮ)
39	Творимирка	Thworimierka	1567	AGAD. ASK Dz. I, sygn. 19, k. 409	знаходилося в Золочівському ключі (точне місцезнаходження невідоме)
40	Хвалибоги	Falibogi, Phalibogi	1563	AGAD. ASK Dz. I, sygn. 18, k. 208	знаходилося поряд з с. Межигори (Брд ЛЮ)
41	Чеховичі	Thchechowcze	1567	AGAD. ASK Dz. I, sygn. 19, k. 407	знаходилося в Золочівському ключі (точне місцезнаходження невідоме)
42	Шанів	Schanyow	1464	AGZ II s. 179 № С	знаходилося поряд із селами Давидів і Черепин (Пст ЛЮ)
43	Шидлів	Schydlow	1454	AGZ V s. 177-178 № CXXXVII	ймовірно, знаходилося між селами Вижняни і Солова (Злч ЛЮ)
44	Щученоси	Czuczenosy, Szczuczenoszy	1446	AGZ XIV s. 200 № 1592	знаходилося поряд із селами Мавковичі і Черляни (Грд ЛЮ)
45	Юрчичі	Dzurczicze	1469	AGZ VI s. 109-110 № LXXVII	знаходилося поряд із с. Юськовичі (тепер Йосипівка, Бск ЛЮ)

Скорочення, вжиті у таблиці:

Жерела — Жерела до історії України-Руси / Під ред. М. Грушевського. — Львів, 1895–1908. — Т. 1–8.

AGAD. ASK — Archiwum Głowne Akt Dawnych w Warszawie. Archiwum Skarbu Koronnego.

AGZ — Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego Bernardyńskiego we Lwowie. — Lwów, 1868–1906. — Т. I–XIX.

Barącz — *Barącz S. Założce / Sadok Barącz.* — Poznań, 1889.

Charewiczowa — *Charewiczowa L. Dzieje miasta Złoczowa / Lucja Charewiczowa.* — Złoczów, 1929.

Dąbkowski — *Dąbkowski P.* Podział administracyjny województwa Ruskiego i Belzkiego w XV wieku / Przemysław Dąbkowski. — Lwów, 1939. — 337 s.

MRPS — *Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codocibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur, contexuit indicesque adiecit Theodorus Wierzbowski.* — Varsovia, MCMV-MCMXV. — T. I–IV.

Szczygiel — *Szczygiel R.* Lokacje miast w Polsce XVI wieku / Ryszard Szczygiel. — Lublin, 1989.

Інші вжиті скорочення:

- Брд** — Бродівський район
- Бск** — Буський район
- Грд** — Городоцький район
- Ждч** — Жидачівський район
- Жвк** — Жовківський район
- Збр** — Зборівський район
- Злч** — Золочівський район
- ІФО** — Івано-Франківська область
- КБз** — Кам'янка-Бузький район
- ЛО** — Львівська область
- Мкл** — Миколаївський район
- Прм** — Перемишлянський район
- Пст** — Пустомитівський район
- Ргт** — Рогатинський район
- Смб** — Самбірський район
- ТО** — Тернопільська область
- Явр** — Яворівський район